

FORMAREA COMPETENȚELOR PROFESIONALE LA STUDENȚII-PEDAGOGI ÎN CADRUL ACTIVITĂȚII TEATRALIZATE

Angela BEJAN, *lect. univ., Facultatea de Științe ale Educației, Psihologie și Arte,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți*

Abstract: *The given article discusses the importance of professional competences of future didactic staff and the methods of theatrical activities as a way of developing these competences. It points out the basic methods used in the theatrical activity. The steps of staging a theatrical puppet show by students are briefly described.*

Keywords: *competence, theatrical activity, theatrical performance*

Exercitarea profesiei de pedagog implică formarea unor competențe generale și profesionale, profilul cărora este stabilit de *Referențialul cadrului didactic* și îmbogățit continuu prin practici educaționale, printre care și activitățile teatralizate ale studenților pedagogi.

Literatura de specialitate definește termenul *profil de competență* al cadrului didactic drept o configurație/structură materială, care cuprinde capacități/abilități și trăsături de personalitate structurate pe niveluri diferite, solicitate de standardele de formare profesională inițială și precizate în funcție de rolurile exercitate de cadrul didactic pe parcursul carierei profesionale (Dumbrăveanu 2014; Jinga 1998; Silistraru 2011).

În acest sistem *competența* este primordială. Cu toate acestea, sau tocmai din această cauză, ea este definită diferit pe parcursul anilor. Astfel, M. Mitrofan definește competența drept un sistem de deprinderi/priceperi, capacități, aptitudini și atitudini psihopedagogice. Competența înseamnă cunoștințe care au devenit operaționale, ceea ce presupune flexibilitate, adaptabilitate, deci și eficiență (Mitrofan 1988).

Alți autori însă, care i-au premers sau l-au succedat, fac o diferențiere mai scrupuloasă între termenii utilizați de M. Mitrofan în definirea competenței: aptitudinea este înăscută (Popescu-Neveanu 1978: 45), deci nu poate face parte din competență, deoarece aceasta este o valoare formată pe parcursul vieții (Pâslaru 2013: 3); în prima parte a definiției lui M. Mitrofan cunoștințele nu sunt parte definitorie a competenței, iar în partea a doua acestea sunt deja partea definitorie principală, subordonându-și capacitatea (în sens larg) de a fi flexibil, adaptabil și eficient – noțiuni care depășesc evident aria semantică a unei competențe.

J. Jinga și E. Istrate apreciază că prin *competență* se înțelege, de obicei, „capacitatea cuiva de a soluționa o problemă, de a lua decizii potrivite, de a îndeplini o misiune sau de a practica o profesie în bune condiții și cu rezultate recunoscute ca bune” (Jinja, Istrate 1998), definiție, în care doar capacitatea de a soluționa o problemă poate fi asociată competenței, celelalte capacități (a lua o decizie, a îndeplini o misiune, a practica o profesie) fiind caracteristici de personalitate.

În același an, X. Roegiers a oferit o definiție a competenței, care, datorită caracterului său generalizant și clarității formei, a fost preluată și de documentele școlare din R. Moldova: „ansamblu integrat de **cunoștințe, capacități și atitudini**, exersate în mod spontan, care permit exercitarea în mod convenabil a unui rol, a unei funcții sau a unei activități” (evid. n. – A.B.) (Roegiers 1998: 19).

Interpretări multiple a generat problema definirii competenței în raport cu obiectivele și finalitățile educaționale, cei mai mulți autori fie că nu menționează cu claritate acest raport, fie că îl tratează greșit, considerând competența o valoare pedagogică deosebită de obiective și finalități. Acest mod de înțelegere a competenței a fost impus și în curricula disciplinare la a treia ediție (Curriculum 2010); abordarea se regăsește însă și în unele publicații recente (Silistraru, Golubițchi 2011).

Unicul autor care face lumină în această chestiune este Vl. Pâslaru. Conform acestuia, competența se identifică până la un punct cu priceperea și abilitatea. Ea este concomitent valoare proiectată (obiectiv educațional) și valoare achiziționată/formată (finalitate educațională) (Dumbrăveanu *et alii* 2014: 59-61; Pâslaru 2013: 27).

Reforma învățământului din țara noastră prevede și o nouă direcție de formare profesională, care acordă un rol deosebit dezvoltării competențelor, căci doar un individ înzestrat cu competențe complexe poate asigura un ritm susținut al progresului (Jinga, Istrati 1998).

Formarea inițială de competențe profesionale are loc la facultate în cadrul diverselor discipline, într-un proces etapizat, în care formarea de cunoștințe și de convingeri și formarea/manifestarea de atitudini este definitorie, pedagogul trebuind să posede el însuși aceste valori înainte de a le putea forma și consolida educabililor.

Denumirea cursului *Managementul activităților teatralizate*, predat opțional studenților de la specialitatea *Pedagogie în Învățământul primar și Pedagogie Preșcolară*, conține termenul *activitate teatralizată*, care indică centrarea cursului pe activități preponderent practice, specifice domeniului artistic-estetic. Acest fapt, conform lui Vl. Pâslaru, cere și aplicarea unei metodologii specifice cunoașterii artistic-estetice (Pâslaru 2013: 126-129).

Prezentăm în continuare unele metodologii aplicate în cadrul cursului *Managementul activităților teatrale*.

Compilația este cea mai răspândită metodă în realizarea activităților teatralizate și constă în îmbinarea unor idei străine, în latină *a compila* având sensul de *a fura*. Dar prin compilare scenaristul poate crea o lucrare creativă, deoarece scenaristul prelucrează materialul propriu și cel străin, obținând un material original, adaptat la un public concret. Metoda solicită artistului simțul măsurii și gust artistic.

Metoda montării creative a materialelor de diferit tip solicită scenaristului competențe de montaj artistic, care includ procedee precum contrastul, paralela, retrospectiva, asociația, consecutivitatea logică etc. Urmărind conștient un scop artistic bine determinat, scenaristul „leagă” diferite materiale și episoade.

Metoda dramaturgică presupune construirea unei lucrări de autor pe principiile dramaturgiei, subiectul dezvoltându-se după anumite reguli ale activității scenice: desfășurarea, conflictul de bază, punctul culminant, deznodământul, încheierea. Metoda este una din cele mai complicate și necesită anumite aptitudini.

Înscenarea constă în reproducerea deplină a conținutului textului literar. Conținutul jocurilor este dictat de conținutul operei literare. În funcție de text, se aleg personajele, se repartizează rolurile, se pregătește și se utilizează decorul necesar. Este practică cel mai frecvent cu elevii mici, dorința acestora de a se implica în jocuri fiindu-le caracteristică, ei preferând să joace rolul personajelor îndrăgite din povești și din alte opere literare. Copiii, precum și unii adulți, consideră că este foarte simplu să înscenezi o poveste bine cunoscută, pentru aceasta fiind suficient să cunoști cuvintele și acțiunile personajelor. Însă reproducerea simplă a operei literare nu va aduce satisfacție nici copilului, nici adultului. Or, opera literară sugerează la fiecare lectură noi și noi mesaje (emoții, stări afective, gânduri, idei), care impun, la înscenare, improvizarea unor acțiuni, gesturi, replici noi, ceea ce va provoca interes și publicului. Înscenarea are o regulă de neocolit: scena cere activism și eficiență; aici se traduce textul literar din limbaj verbal în limbaj acțional; cuvântul citit de pe scenă poate fi ascultat și în afara ei, pe când reprezentarea teatrală trebuie privită.

Jocul teatral este metodă și formă principală de desfășurare a activității teatralizate. Trăsătura caracteristică a acestor jocuri constă în re-crearea imaginii artistice prin mijloacele teatrului (replici, acțiuni, mimică, muzică, costume etc.).

Jocul teatral se subdivide în *jocul de regizor* și *jocul-dramatizare* sau jocul improvizării.

În *jocul de regizor* copilul sau adultul nu este un personaj concret; el dirijează jocul, prezintă rolurile prin intermediul jucărilor, ilustrațiilor, intonației, mimicii, vorbirii.

Există diverse tipuri de jocuri teatrale de regizor:

Teatrul de masă cu jucării: se utilizează diverse jucării, fabricate sau/și confecționate de către copii din diverse materiale din natură, hârtie sau țesături.

Teatrul de masă cu imagini: imaginile obiectelor, personajelor și decorațiilor sunt confecționate din lemn sau carton și sunt fixate pe suporturi speciale. Imaginea trebuie să fie reprezentată pe ambele fețe, ceea ce ar permite operarea liberă cu ea.

Teatrul de flanele-graf. Flanele-graful reprezintă un ecran de formă pătrată sau dreptunghiulară, cu suprafață-flanele; imaginile personajelor și decorațiile din hârtie sau carton sunt alipite pe flanele, cu ajutorul unei bucăți de hârtie abrazivă sau catifelată, înțeleasă pe verso-ul fiecărei imagini.

Teatrul de umbre: se utilizează un ecran din hârtie semitransparentă, personaje decupate din hârtie de culoare neagră și un izvor de iluminare după ecran, ce creează jocul umbrelor.

Prezentăm o practică de montare de către studenți a piesei teatrului de păpuși *O întâmplare în pădure*.

Alegerea piesei. Este una din etapele mai dificile, deoarece nu toate piesele se supun unei montări într-un mod interesant, atractiv și convingător. De aceea grupul de studenți trebuie să-și pună la încercare imaginația creatoare. Ei își asumă, în mod colectiv, rolul de regizor, obținând astfel libertatea de a construi subiectul piesei și posibilitatea materializării ideii propuse în personaje și în mișcarea acestora în cadrul unei acțiuni vii.

Confecționarea păpușilor. Păpușile-personaje (animale ale pădurii), înzestrate cu calitățile și aspirațiile tineretului contemporan, sunt confecționate în mod individual de persoana care o va reprezenta, fapt care îi permite studentului să îmbine, la confecționarea lor, ideile sale de creație cu trăsăturile reale sau atribuite de oameni animalelor-personaje. Un grad mare de semnificație se

obține cu ajutorul accesoriilor ce însoțesc păpușa: păpușa-veverița va avea fusta scurtă, telefon mobil și mărgelile la gât – sugestie a fetei moderne, iar păpușa-lup va avea mașină luxoasă și muzică la maximum – sugestie a băiatului modern.

Alcătuirea replicilor și selectarea muzicii este realizată în funcție de vârsta spectatorilor. În cazul copiilor de vârstă preșcolară, replicile pot reprezenta diverse ghicitori și versuri din folclorul copiilor: *Eu sunt arici-pogonici,/ Încălțat în târlci*”, iar drept fundal muzical se alege piesa *Ghiță* din repertoriul Cleopatrei Stratan. E foarte important ca spectacolul să nu fie monoton. Pentru a-i reda piesei un aspect divers, „regizorii” alternează monologul, dialogul și muzica, procedeu prin care se obține captarea atenției și declanșarea emoțiilor pozitive. Se apelează și la procedeul adresării la public cu diverse întrebări în momente când e nevoie doar de aprecieri sau afirmații.

La *distribuirea rolurilor* se ține cont de caracteristicile fiecărui interpret: temperamentul, sensibilitatea, umorul, calitățile vocale. Astfel, ursul este jucat de o persoană cu timbru jos al vocii, veverița – de o persoană cu capacități vocale. Studenții care au rămas fără rol participă la confecționarea decorului: copaci, flori, paravanul.

Repetițiile. În cadrul lor se antrenează gesturile, mimica, vocea personajelor, interpreții încercând să se transfigureze în acestea. Primele repetiții se fac în fața trupei, pentru cunoașterea temeinică a piesei și a personajului redat. Se lucrează la sincronizarea mișcării cu replica, ceea ce este destul de dificil la etapa inițială, întrucât se cere o coordonare bună a mâinii și a degetelor. Este important ca repetițiile să înceapă când sunt toate păpușile și decorurile finisate. Aceasta asigură eficiența repetițiilor, scurtează perioada de familiarizare cu mediul scenic, stimulează fantezia creatoare, duce la conturarea imaginii artistice.

Repetiția generală este ultima etapă de pregătire a spectacolului teatrului de păpuși. Se fixează toate nuanțele și detaliile, se încheagă toate elementele. Se realizează tehnica de deplasare a eroilor și a decorurilor, se stabilește sonorizarea. Se înlătură lacunele și se fac ultimele pregătiri pentru punerea în scenă a spectacolului.

Prezentarea spectacolului. Piesa *O întâmplare în pădure*, montată de grupa de studenți de la anul III, a bucurat publicul de copii de la Grădinița-creșă nr. 43 din municipiul Bălți. Efectul a fost cel așteptat. Copiii au trăit bucuria unei comedii muzicale cu animalele pădurii în rolurile principale, care au cântat, au spus ghicitori și au dansat. Este de apreciat munca asiduă a studenților la punerea în scenă a acestui spectacol. Or, acest lucru a necesitat cunoașterea mai multor aspecte ale activității teatrale, câtorva genuri de artă (literatură, muzică, coregrafie), a particularităților de vârstă ale preșcolarului, a talentelor și aptitudinilor teatrale și a modului de identificare a lor, a formelor comunicării nonverbale, a repertoriului literaturii pentru copii, a metodologiei receptării operei dramatice, precum și prezența unor abilități speciale: de proiectare a activității, observare a procesului, analiză a situației, studiere a colectivului, dirijare a colectivului, alegerii stilului adecvat de comunicare, stabilire de relații cu membrii colectivului, studiere a comportamentului, selectare a piesei, analiză a piesei, prelucrare a ținutei scenice.

Aplauzele au fost sincere și furtunoase, iar unii copii au manifestat dorința de a face cunoștință cu personajele de după cortină.

Concluzie. Competențele și abilitățile teatrale formate studenților în cadrul acestei activități sunt specifice profilului de competență al studenților pedagogi pe domeniile psiho-social, managerial, relațional, de comunicare și evaluare. Formarea lor se face în cadrul cursului *Managementul activităților teatrale*, conceput pe principiile educației artistic-estetice și desfășurat în baza unui curriculum disciplinar elaborat expres, prezentarea căruia va constitui obiectul altei comunicări/publicații.

Bibliografie:

1. Dumbrăveanu, R., Pâslaru, Vl., Cabac, V., *Competențe ale pedagogilor: Interpretări*, Chișinău, Continental Grup, 2014.
2. Jinga, I., Istrate, E., *Manual de pedagogie*, București, ALL Educational, 1998.
3. *Limba și literatura română. Curriculum pentru învățământul gimnazial. Cl. V-IX/ME*, A. Ghicov (coord.) ș.a. Chișinău, Editura Lumina, 2010.
4. Mitrofan, N., *Aptitudinile pedagogice*, București, EDP, 1988.
5. Pâslaru, Vl., *Introducere în teoria educației literar-artistice*, București, Editura Sigma, 2013.
6. Popescu-Neveanu, P., *Dicționar de psihologie*, București, Editura Albatros, 1978.

7. Roegiers, X., *Manuel scolaire de developpement de competences dans l'enseignement./ BIEF*, Departement de science de l'education de l'URL, 1998.
8. Silistraru, N., Golubițchi, S., *Impactul competențelor pedagogice în formarea cadrului didactic*, Din: *Interacțiunea metodelor în învățământul superior. Ghid metodologic*, Chișinău, 2011.